

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет

ЗНУ WEST UKRAINIAN
NATIONAL
UNIVERSITY

ЗБІРНИК ПРАЦЬ

XX Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації»

PUBLICATIONS

of XX International Scientific and Practical Conference of Young Scientists "Economic and social development of Ukraine in the XXI century: the national vision and challenges of globalization"

19TH OF MAY 2023,
TERNOPI, WUNU
UKRAINE

Горин В. П.

*д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет*

Ільгов А. О.

*аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет*

КОМУНАЛЬНИЙ КРЕДИТ ЯК МЕТОД ФІНАНСУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Формування фінансових ресурсів територіальних громад передбачає як отримання органами місцевого самоврядування власних доходів у формі доходів місцевих бюджетів від оподаткування, господарської діяльності, розпорядження комунальним майном, так і залучення додаткових фінансових ресурсів у формі місцевих запозичень. Можливості місцевого самоврядування використовувати позиковий метод формування фінансових ресурсів були розширені із початком реформи децентралізації в Україні, головна ідея якої полягала в посиленні ролі місцевих громад в управлінні соціально-економічним розвитком. Проте, у зв'язку з повномасштабною війною росії проти України умови використання кредитного механізму фінансування суспільних потреб зазнали значних змін, що ставить питання перед науковою спільнотою щодо вивчення впливу новітніх чинників зовнішнього середовища на ефективність функціонування державного/ комунального кредиту.

В Україні загалом розроблена правова база функціонування комунального кредиту. Насамперед, можливість його використання для покриття дефіциту бюджетних ресурсів передбачено нормами Бюджетного кодексу України, а процедури здійснення місцевих запозичень прописані у однойменному Порядку [2]. Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [3] одним із різновидів боргових цінних паперів визначено облігації місцевих позик. Завдяки цьому, органи місцевого самоврядування мають можливість залучати не

тільки традиційні кредити (за кредитними угодами) чи користуватись позиками з Єдиного казначейського рахунку, але й виходити як емітент боргових цінних паперів на фінансовий ринок. Проте, з метою контролю за емісійною діяльністю місцевого самоврядування, у чинному законодавстві передбачено необхідність узгодження такого кроку з Міністерством фінансів України.

Особливості правового регулювання комунального кредиту визначають те, що впродовж останніх довоєнних років місцеве самоврядування доволі обережно використовувало можливості щодо емісії облігацій місцевої позики, працюючи у цьому питанні зазвичай з державними банками (АТ «Ощадбанк» та ПАТ АТ «Укргазбанк»). Натомість, більш поширеним було залучення кредитних ресурсів за кредитними угодами з Міністерством фінансів України (використання коштів Єдиного казначейського рахунку та в інших формах внутрішніх запозичень), а також із зарубіжними фінансовими організаціями та інституціями (зовнішній муніципальний кредит). Найбільш активною у співпраці з органами місцевого самоврядування в Україні щодо кредитування екологічних проєктів на сьогодні виступає Північна екологічна фінансова корпорація NEFCO. Станом на останній довоєнний рік, активну співпрацю з цією корпорацією розвивали 13 міських рад України, уклавши угод про залучення місцевих позик загальним обсягом 151,8 млн грн і 3,3 млн євро [4].

Окреме місце в фінансуванні територіального розвитку займає така форма комунального кредиту як місцеві гарантії. Її головне призначення – розширити можливості доступу до кредитних ресурсів суб'єктів господарювання, які мають нестійкий фінансовий стан. В Україні за рахунок надання місцевих гарантій практикується залучення кредитних ресурсів для потреб розвитку комунального сектору економіки. Ці підприємства, які зазвичай характеризуються низьким рівнем прибутковості (а часто й збитковістю), проте продукують важливі для громади суспільні блага, залучають кредити для власних потреб під гарантії органу місцевого самоврядування. В Україні позичальниками коштів під місцеві гарантії є переважно підприємства водо- і тепlopостачання, муніципального громадського транспорту, дорожнього господарства. При цьому, при визначенні

джерел залучення позикових коштів під місцеві гарантії, позичальники віддають перевагу кредитам міжнародних та регіональних фінансових інституцій, таких як ЄБРР, МФК, корпорація NEFCO та ін.

Важливою перевагою місцевих гарантій як форми комунального кредиту є те, що вони не мають безумовного характеру (не обов'язково трансформуються у заборгованість органу місцевого самоврядування перед кредитором, адже у випадку належної платоспроможності позичальника він самостійно повертає залучену позику), а також те, що кредитні ресурси за їх допомогою можуть бути залучені на доволі тривалий період (навіть до 30 років), що дає можливість спрямувати ці кошти на реалізацію проєктів розвитку).

В період поствоєнного відновлення країни перед органами місцевого самоврядування постануть складні завдання, пов'язані з відбудовою зруйнованої інфраструктури, відновленням та реновацією житлового фонду тощо. Вирішення цих завдань потребуватиме безпрецедентних обсягів фінансових ресурсів, які неможливо взяти виключно з місцевих бюджетів. Це відкриває нові перспективи перед комунальним кредитом як формою фінансування проєктів розвитку на рівні територіальних громад. Проте, посилення ролі комунального кредиту у фінансуванні місцевого розвитку потребуватиме вирішення низки проблем, які стримують його використання, а саме:

– зміна підходів до надання права на використання комунального кредиту як форми залучення фінансових ресурсів для потреб місцевого самоврядування. На сьогодні право на залучення кредитних ресурсів в Україні мають крупні міські територіальні громади, які характеризуються значними відмінностями у економічному розвитку та фінансовій спроможності. Проте, в Україні є значна частина сільських територіальних громад, які за рівнем фінансової спроможності не поступаються, а то й перевершують багато крупних міст. Будучи, як правило, приміською зоною, вони потребують значних фінансових ресурсів на розвиток власної інфраструктури. Відповідно, відмова від демографічного принципу надання права на використання окремих форм кредиту (облігації місцевої позики) на користь принципу стійкості фінансового потенціалу (коли оцінюють

рівень бюджетної спроможності громади) дасть можливість більш раціонально підійти до визначення контингенту органів місцевого самоврядування, які мають можливість використовувати увесь спектр форм комунального кредиту;

– «демократизація» комунального кредиту за рахунок розширення кола потенційних кредиторів. Муніципальні боргові цінні папери на сьогодні мають слабкий попит у кредиторів, оскільки не можуть конкурувати з борговими зобов'язаннями центрального уряду (ОВДП). Відтак, головними покупцями цих боргових зобов'язань є всього лиш кілька банківських установ. Впровадження таких форм муніципальних облігацій, які будуть доступні широкому загалу громадськості (місцеві мешканці, дрібні фінансові інвестори та ін.) сприятиме не тільки зростанню попиту на боргові цінні папери громад, але й матиме додаткові неекономічні наслідки (зміцнення відчуття відповідальності за розвиток своєї громади, підвищення громадської активності у питанні контролю за цільовим використанням залучених кредитних ресурсів та ін.);

– радикальне підвищення ролі місцевих гарантій як форми комунального кредиту. Ми погоджуємось із думкою Н. Бак, що коло потенційних реципієнтів кредитних ресурсів із застосуванням механізму місцевих гарантій має бути розширене за рахунок включення до нього «суб'єктів малого і середнього бізнесу, які реалізують бізнес-ідеї на відповідній території, або мають намір інвестувати власний капітал для її економічного розвитку» [1]. Проте важливо, щоб послаблення умов для використання місцевих гарантій не стало способом перекладання відповідальності за обслуговування й погашення позик на органи місцевого самоврядування. Тому при розширенні кола суб'єктів, які можуть залучати кредити під гарантій місцевої громади, слід забезпечити жорсткий контроль за їхнім фінансовим станом (застосовуючи уже пропонований принцип мінімально прийняттого рівня фінансової спроможності), що мінімізує випадки перетворення позик, залучених суб'єктами господарювання під місцеві гарантій безпосередньо у заборгованість органу місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бак Н. А. Комунальний кредит як метод фінансування сталого розвитку територій України: відповіді на сучасні виклики. *Потенціал сталого розвитку в умовах регіональних та глобальних викликів*: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (11-13 трав. 2022 р., Чернівці (Україна) – Сучава (Румунія). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5029/Бак_тези-комунальний%20кредит.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 09.05.2023)
2. Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень: Постанова КМУ від 16.02.2011 р. № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.05.2023)
3. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
4. Financial options for the municipal sector of Eastern Europe. URL: <https://www.nefco.int/financing-options/green-recovery-ukraine/> (дата звернення: 09.05.2023)

УДК 338.4

Грегоращук А. Л.

аспірант кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу

Західноукраїнський національний університет

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, його ефективного функціонування. Пояснюється це тим, що